

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A VOLT JUGOSZLÁVIA TAGÁLLAMAINAK
GAZDASÁGPOLITIKAI ÖSSZEHASONLÍTÁSA AZ
UNIÓS CSATLAKOZÁS TÜKRÉBEN**

Borbély Tamás

Témavezető:

Prof. Dr. Nagy János

az MTA doktora

DEBRECENI EGYETEM

Kerpely Kálmán Doktori Iskola

Debrecen, 2016

TARTALOMJEGYZÉK

1. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS ELŐZMÉNYEI ÉS CÉLKITŰZÉSEI.....	2
2. ANYAG ÉS MÓDSZER	6
3. EREDMÉNYEK	7
4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	9
5. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI.....	13
6. AZ EREDMÉNYEK GYAKORLATI HASZNOSÍTHATÓSÁGA	15
7. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK.....	16

1. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS ELŐZMÉNYEI ÉS CÉLKITŰZÉSEI

1.1. A kutatás előzményei

A volt Jugoszlávia második, vagyis 1945-ös megalakulásától kezdve erős ellentétek alakultak ki a tagállamok között különös tekintettel a gazdaságban betöltött szerepük illetve az ország költségvetéséhez való hozzájárulásuk és az abból visszajutott pénzösszegek tekintetében.

Az egyes tagállamok a nagy közös tortából egyenlőtlen arányban részesültek, ami egy idő után felerősítette a szeparatista törekvéseket. Jugoszlávia felbomlásáig ezek a törekvések egyre-másra kaptak erőre és a gazdasági függetlenségi törekvésekből valós nemzeti függetlenedési törekvések lettek.

Az államszövetség erőszakos szétbomlása és Belgrád hatalmának megrendülése ugyan tönkretette a tagállamok gazdaságát, ám a kilencvenes évek eleji függetlenségi törekvések megvalósulása után néhányan a helyes útra terelték gazdaságukat. Szlovénia és Horvátország példaértékű fejlődésbe kezdett, ami a kétezres évek elejére, közepére megtorpant.

Szerbia gazdasága folyamatos leszakadást mutatott, míg Bosznia-Hercegovináé az ipar teljes lerombolásával végképp a partvonalra került.

Montenegró folyamatos fejlődést produkált és az euró önkényes bevezetésével az európai gazdaság elfogadott szereplője lett, ami elsősorban turizmusának köszönhető. Egyre közelebb került Európához Macedónia is, míg Koszovó folyamatos viták táptalajává vált.

Az európaiság, az európai gazdasági közösséghez való csatlakozás minden volt Jugoszláv tagállam politikai retorikájában meghatározó szerepet tölt be.

1. táblázat: Jugoszlávia főbb mutatói

Köztársaság			Gazdaság	
	Köztársaság	Lakosok száma	GDP/USD millió	GDP/USD per capita
1	Szlovénia	1,982,000	13,740	6940
2	Horvátország	4,784,000	25,640	5350
3	Szerbia	9,534,000	27,930	2930
-	Vajdaság	1,996,000	7,660	3380
-	Közép-Szerbia	5,582,000	16,910	3030
-	Koszovó	1,956,000	3,360	1770
4	Bosznia-Hercegovina	4,364,000	10,870	2490
5	Montenegro	652,000	1,520	2330
6	Macedónia	2,021,000	4,420	2180
T	Jugoszlávia	23,451,000	84,120	3587

Forrás: IMF/Világbank – 1990

De vajon mennyire van közel Európa ezekhez az egymástól minden tekintetben elkülönülő és szerves egészet nem alkotó gazdaságoktól?

Mennyire tekinthető a Nyugat-Balkán európainak gazdasági és politikai értelemben?

Szüksége van-e a Szlovén és a Horvát példán tanulva Európának további gondban lévő gazdaságokra? Ezekre a kérdésekre keresem a választ.

A nyugat-balkán, mint régió és, mint Magyarországgal javarészt szomszédos vagy közös történelmet viselő országok halmaza az elmúlt 3 évben kiemelt figyelmet érdemelt ki mind az Európai Unió, mind pedig Magyarország stratégiai, geo és gazdaságpolitikai célkitűzéseiben.

Ez, a javarészt a volt Jugoszlávia szocialista tagállamrendszerét alkotó elegy elválaszthatatlan és elidegeníthetetlen része az európai, a magyar és a globális érdekeknek, értékeknek és jövőképnek.

A belgrádi vezetésű volt szocialista államszövetségből ketten –Szlovénia és Horvátország- már az EU teljes jogú tagjai.

Macedónia, Montenegró és Szerbia társulása pedig már megkezdődött, habár ennek végső dátuma még nem eldöntött. Bosznia-Hercegovina és Koszovó kérdése már nehezebb kérdés.

Horvátország uniós csatlakozása egyrészt Magyarország hathatós közreműködésével jöhetett létre, másfelől viszont történelmi mértékben rendezte át a volt Jugoszlávia tagállamainak státuszát.

A fent említett történelmi, gazdasági és sorsközösség bemutatása, a de jure egységes Jugoszlávia tagállamainak különböző szerepe az államszövetség gazdaságában, politikájában és mindennapi életében kevésbé kutatott és számunkra, magyarok számára, uniós polgárok számára is érdekes, értékes téma.

Szövetségi tagállamokból, független államok lettek, amelyek egy újabb szövetség irányába tendálnak, a mesterségesen létrehozott Jugoszláv államszövetségből, az érdekek és közös irányelvek által létrehozott Európai Unió felé törekednek.

Ez azonban minden tagállamnak külön-külön más és más erőfeszítést, eltökéltséget és politikai, gazdasági szemléletváltását igényel, mindemellett más-más érdekeket jelenít meg.

A volt Jugoszláv tagállamok gazdaságpolitikájának bemutatása, összehasonlítása az államszövetség megalakulásától kezdve egészen a napjainkig (*1. táblázat*). A jugoszláv államszövetség gazdaságpolitikájának és gazdasági viszonyainak feltárása, az egyes tagállamok gazdaságpolitikájának fejlődése és útja Európa, az európai unió felé. A korábbi tagállamok válságkezelő intézkedései valamint a gazdasági válságok hatásai ezen gazdaságokra. Regionális összehasonlítás a főbb makrogazdasági mutatók és stratégiák tekintetében. Következtetések levonása a lehetséges perspektívákról, a fejlődés további útjairól.

A dolgozat módszertanában kiemelt szerepet játszanak azon hipotézisek, amelyek gyakorlati célokat is szolgálnak.

Feltételezéseim az alábbiak:

1. A volt Jugoszláviát gazdaságilag fellendítő országok, egymaguk is képesek stabil gazdaságot létrehozni illetve meg tudják állni helyüket az európai, nemzetközi gazdasági helyzetben.
2. Az úgynevezett fejlettebb vagy az államszövetséget eltartó gazdaságok (Horvátország, Szlovénia) képesek GDP arányos költségvetési hozzájárulásukat arányosan továbbvinni a volt Jugoszlávia felbomlása után.
3. A szerb gazdaság megerősödve önfenntartóként nem képes talpra állni Jugoszlávia szétesése után. Értekezésemben - kutatásaim alapján - a fenti kérdésekre kerestem a választ.

1.2. Célkitűzés

Értekezésemben célom:

- A volt Jugoszláv tagállamok gazdaságpolitikájának bemutatása, összehasonlítása Az államszövetség megalakulásától kezdve egészen a napjainkig.
- A jugoszláv államszövetség gazdaságpolitikájának és gazdasági viszonyainak feltárása, az egyes tagállamok gazdaságpolitikájának fejlődése bemutatásával és útjának vizsgálatával Európa, az európai unió felé.
- A korábbi tagállamok válságkezelő intézkedéseinek vizsgálata, valamint a gazdasági válságok hatásai ezen gazdaságokra.
- Regionális összehasonlítás a főbb makrogazdasági mutatók és stratégiák tekintetében.
- Következtetések levonása a lehetséges perspektívákról, a fejlődés további útjairól.

A kutatásban és az értekezés megírásában elsősorban az motivált, hogy gyakorlati tapasztalataimat, a háborús övezetekben és békés időszakokban tett személyes látogatásaimat, interjúimat, riportjaimat, összefoglaló – a Hír Televízió Hírvilág című műsorában riportfilmjeimben is közzétett - tapasztalataimat elméleti kontextusba helyezzem.

Dolgozatomban, vizsgálataimmal és javaslataimmal a szélesebb szakmai közvélemény, a felsőoktatásban dolgozók és hallgatók számára kívántam összefoglaló információkat nyújtani és tapasztalataimat tudományos értékkel közreadni.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatás elméleti háttérét a feldogozott szakirodalom, gyakorlati háttérét a több mint 15 éves gyakorlati, televíziós, és egyéb médiákban szerzett tapasztalataim illetve a balkáni országokban tett hivatalos és magán látogatásaim, vezető politikusokkal, gazdasági szakemberekkel készített interjúim képezik.

A dokumentum elemzés a makrogazdasági adatok feldolgozására épült, amelyeket az egyes volt jugoszláv tagországokra lebontva – külön-külön – vizsgáltam.

A civil szervezetek vezetőivel, elemzőkkel és kormánytagokkal készített mélyinterjúim jelentős mértékben segítettek a helyzet feltárását, elemzését és következtetéseim levonását.

A kutatás módszertana az elméleti háttérre alapozva, a globális megközelítés irányából a konkrét hipotézisekre vonatkozó elemzések, javaslatok elkészítésére irányult.

A külső környezeti változások vizsgálata adat-és trendelemzésekkel történt. Néhány esetben, például a "migrációs" kérdés tekintetében a mélyinterjúk, a kormányzati kommunikáció, a civil szervezetek beszámolói és a nemzetközi szervezetek által közzétett információk segítettek a konklúziók levonásában.

A kutatást nehezítette, hogy egyes tagállamokban az információhoz való hozzáférés még mindig akadályokba ütközik. Ezek esetében (Montenegró, Szerbia) a legfrissebb adatsorok is néhány évesek és megbízhatóságuk is megkérdőjelezhető. A nemzetközi szervezetek adatai is sokszor csak becslésekre tudnak támaszkodni.

3. EREDMÉNYEK

Doktori disszertációm főbb megállapításai közé tartozik, hogy a volt Jugoszláviát, mint államszövetséget képes volt a szlovén és a horvát gazdaság eltartani és kvázi nettó befizetőként működni 45 éven keresztül, de ez a tendencia a szövetség felbomlásával nem vált egyenesen arányossá.

A két ország önmagát sem tudja eltartani mióta független lett, gazdasági hullámvasúton ül, amit javarészt örökölt, bizonyos tekintetben – Horvátország esetében mindenképpen- a háború okozta károk (legyenek azok lelki, fizikai, infrastrukturális és/vagy gazdaságiak) olyan módon vetették vissza az országot, hogy a kilábalás évtizedeket vesz igénybe.

Az is megállapítható, hogy az a fajta poszt-szocialista, nagyvonalú gazdaságpolitikai intézkedési metódus és hozzáállás a legkevésbé jugoszláv volt jugoszláv tagállamokat is inkább a Balkán felé sodorja, mintsem Nyugat-Európa felé.

Az uniós csatlakozás pedig, mind Horvátország, mind pedig Szlovénia esetében is csak rövidtávú és látszati sikereket hozott. A horvát gazdaság gyenge, az olasz és görög gazdaságokkal egy lapon említendő, míg a szlovén erős kezdés után egyfajta kamikaze mélyrepülésbe kezdett, amiből csak nehezen tud ideig-óráig kijönni.

Horvátország gyakorlatilag a csatlakozás első percétől kezdve megsértett minden Uniós makrogazdasági és gazdaságpolitikai normát.

Az egyetlen siker az uniós pénzek valamilyen szintű áramlása, ám ezzel arányosan a horvát munkaerő is áramlik át az unió országaiba, leginkább a tradicionálisan „horvát célpont” Ausztriába és Németországba, de a megtermelt jövedelmet nem az állam és nem is az otthon maradottak költik el Zágrábban, Splitben vagy Eszéken, hanem azok megtermelői Münchenben, Cottbusban, Berlinben, Ingolstadtban, Bécsben, Salzburgban vagy Innsbruckban.

A nem uniós tag volt jugoszláv tagállamok közül, a mesterségesen vezetővé tett és azóta folyamatosan területet és befolyást veszítő Szerbia minden úton és módon megpróbál Európa közelébe férközni, de export-orientált gazdasága több sebből vérzik. Amit az egyik oldalon az olasz FIAT megteremtett azt a másikon a strukturális reformok hiánya és a korrupció valamint a volt szocialista államberendezkedés utolsó bástyái elvisznek.

Montenegró pedig az önkényesen bevezetett euróval és az unió tengerparti gazdaságainak valamint a kontrollálatlan külső tényezőknek köszönhetően potenciális turisztikai bestsellerré válással igen jól pozícionálja magát. Montenegró egy olyan ország, ahol egy éven belül megfigyelhető a három százalék körül recesszió és a következő évben a három százalék fölötti növekedés is.

Ezeknek a – javarészt saját maguk által - kivéreztetett gazdaságoknak a nyakába szakad a nemzetközi migrációs válság, aminek keretében nem csak gazdaságilag nyomorulnak meg az országok, de még régi sebeket feltépve egymással szembe is kerülnek. Az amúgy sem nyugodt Balkán elkezdett újra forrongani. Határok lezárásával, gazdasági embargóval és egymás kölcsönös megvetésével.

Elemzéseim és mélyinterjúim alapján kijelenthető, hogy semmit sem változott a helyzet a volt Jugoszlávia tagállamaiban az elmúlt 20 év során. A nettó befizetők továbbra is fizetnek igaz most nem Belgrádnak, hanem Brüsszelnek és Washingtonnak, az unió és az IMF miatt és ugyanolya sebezhetőek, korruptak és életképtelenek, mint akár az 50-es, akár a 60-as vagy 80-as években.

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A volt Jugoszlávia tagállamainak vizsgálata után kijelenthető, hogy bár az akkori időben, vagyis Jugoszlávia létezésének idején maga az államszövetség mind gazdaságilag, mind politikailag és persze katonailag is az erősebb nemzetek közé tartozott, darabjaira hullva minden egyes része gyengeségeket mutat. Még a két, gazdaságilag az államszövetségben a legerősebbnek tekintett állam sem tudja a stabilitást hozni függetlenként, európai, uniós államként.

Horvátország gazdaságának bemutatásakor a volt Jugoszláviától a 2015-es évig megfigyelhető volt néhány pozitív momentum is például a foglalkoztatottság terén, de azt ki kell jelenteni, hogy a 2008-as gazdasági világválság előtt is krízis helyzetben volt a horvát gazdaság, amely gyakorlatilag 1980 óta, vagyis 30 éve tart.

Horvátország egy kicsi, majdnem jelentéktelen ország, amelynek semmi hatása nincsen a világgazdaságra, akinek egyetlen opciója, hogy izolált maradjon vagy szálljon be és arra törekedjen, hogy a saját erőforrásait a számára legelőnyösebb módon felhasználja, megérezvén a világ trendjeit az elkövetkezendő években, mint ahogy néhány más ország is.

A hosszú távú növekedés sosem keletkezett valamiből spontán módon, az a szándékos kormányzati tettek következménye. Az unión belüli változásoknak azonnali hatása van a horvát gazdasági változásokra és a gazdaság struktúrájára.

Horvátország jövőjére vonatkozóan számos kérdés és lehetőség merül fel. Az egyik ilyen, ami befolyásolja a jövőről alkotott képet az INA jövője. Az INA nem csak a legnagyobb horvát vállalat, de ez generálja a legtöbb profitot, fizeti a legtöbb adót és ugyanakkor az egyik legnagyobb munkáltató is. A másik fontos tényező az energiafüggőség kérdése. Miután a Nabucco ügye sem mozdul, az oroszok pedig leállították a Déli Áramlatot, nagyon sok kérdés maradt nyitva az energiafüggőség és az ehhez vagyis az ellátáshoz kapcsolódó munkahelyteremtés terén.

Horvátország jövőjét erősen befolyásolja a munkaerő szabad áramlása is. Ennek, mint ahogy azt a disszertációban már kifejtettem hosszú tradíciója van Horvátországban, csakúgy, mint a volt Jugoszláviában. A szocializmus ideje alatt ugyanis, nem kevesebb, mint 400.000 dolgozott külföldön. Abban az időben még hazautalták a bérüket részben vagy egészben Jugoszláviába. A jövőben, az unióban ez nem fog megtörténni, tehát a költségvetés nem fog annyi devizát kapni külföldről, mint

a 70-es, 80-as években. Emellett az unió, az unió munkaerőpiaca is nagyon attraktívvá válik, válhat majd a horvát fiatalok számára, akik jól képzettek és beszélnek nyelveket is.

Fontos kérdés az is, hogy Horvátország mennyire és hogyan fogja felhasználni a rendelkezésére álló uniós pénzeket, illetve, hogy azzal hogyan bánt majd. Nehéz és fájdalmas kérdés a horvát vidéki emberek számára, hogy mi fog történni a mezőgazdasággal és az iparral.

A piacnyitással a horvát vállalatok és parasztok óriási kihívás elé néznek. A mezőgazdasági szektor a vesztes ágazatok között lehet, ezt egyébként az összes „frissen” csatlakozott állam elmondhatja magáról. Az uniós szubvenciók nem olyan mértékűek, mint a korábban csatlakozott országok esetében, ez pedig megemelheti az árakat, miközben az egységes piacnak köszönhetően a horvát boltok polcai roskadoznak a külföldi termékektől.

Horvátország, mint volt jugoszláv és jelenlegi Uniós tagállam magára utalva, egy rossz állapotban lévő sebezhető gazdasággal és a pillanatnyi politikai sikerért minden jószomszédi viszonyt megszüntető államvezetés mellett nem a győztes oldalon áll. A pillanatnyi fellángolások és a gazdaság időszakos jó teljesítése nem változtatja meg a horvát gazdaság egészét sújtó alapvetően strukturális félreirányítás hibáit.

Nem sokban tér el a horvát példától Szlovénia sem. Bár a legkevesbé jugoszláv, jugoszláv tagállam él-tanulóként kettisével véve a lépcsőfokokat jutott el az Európai Unióba, majd nem sokkal később bevezette az eurót.

Ugyanakkor a szlovén gazdaság is nehéz helyzetbe került, ami hol recesszióba taszítja és az IMF és a Valutalap felé irányítja az országot, hol pedig növekedést generál. Látszik az is, hogy egy mesterségesen létrehozott ország két vezető állama önmagában sokat nem ér. Nem áll meg a lábán. Szlovéniába is a bankrendszer tönkremenetele és a strukturális reformok hiánya miatti fundamentális problémák gyakorivá tették a kormány és miniszterváltásokat.

Szerbia, mint az állam konglomerátum feje és legfőbb haszonélvezője, Jugoszlávia felbomlása óta nem talál magára.

Nem csak a területe jórészt veszítette el hosszú és véres háborúk alatt, hanem saját renoméját is tönkretéve, még a békeidőkben, 2006-ban és később is veszített területéből és ennél fogva súlyából is. Ez a gazdaság is önmagában életképtelen, többször is az IMF és a Világbank infúziójára volt szüksége ahhoz, hogy életben maradjon.

Sok tekintetben ugyan közeledik Belgrád Európa felé, úgy tűnik, hogy néhány évnek még el kell telnie addig, amíg nem csak az uniós delegáció és néhány civil szervezet homlokzatán lobog majd a kék színű csíkos zászló.

Nyitott kérdés továbbá, hogy a botrányosan hamisító görög, a vártnál sokkal gyengébben teljesítő horvát gazdaság és a gazdasági mutatóiban módszeresen liftező Szlovénia után, az Európai Uniónak mikor lesz megint szüksége egy gyenge lábakon álló, de magát jó zsoldosként feltüntető tagállamra.

Montenegró sajátos helyzetben van. Kis ország, amely ha okosan kihasználja a görög szigetek és partok, menekülteknek való kitettségét, akár még rekordmértékű turistát is magáénak tudhat. Bár a montenegrói gazdaság is erősen hullámzó teljesítményt nyújt, mégis jelenleg stabilitási gondokkal nem küzd. Küzd viszont mással helyette. Egy kezdődő belpolitikai válsággal, egy rettenetes kitettségnek Kína és a más hitelezők felé és küzd egy néhány évvel ezelőtti örültnek tűnő ötlet – az euró bevezetésének – következményeivel.

Ezek alapján az a hipotézis beigazolódott, hogy a volt Jugoszlávia tagállamai az államszövetség felbomlása után képviseljenek bármilyen erőt is a szövetségi államrendszerben, önmagukban képtelenek stabil gazdaságokat alkotni hosszútávon.

Az összes vizsgált tagállamról elmondható, hogy alapvetően híján vannak a strukturális reformok iránti politikai akaratnak és fiskális és monetáris kérdésekben sem mindig a helyes vagy elvárható utat követik.

Az is világossá vált, hogy még a legnagyobb előnnyel induló országok is képesek elveszíteni előnyüket és visszafejlődni éveket, miközben a külső környezeti változások ezt nem indokolják.

Az a hipotézis is bizonyítottnak látszik, hogy a korábbi államszövetséget fenntartó országok nem képesek eltartani saját magukat és ilyen módon a GDP arányos költségvetési hozzájárulásukat sem tudják arányosan továbbvinni Jugoszlávia felbomlása után.

Ennek okai, hogy az ipar több területen is visszafejlődött, a mezőgazdaság nem teljesít úgy, ahogy korábban és egyedül a turizmus az, ami úgy, ahogy sikeresen helyt áll még a mai napig is. Ezeken kívül azonban egyik korábban prosperáló területen sem teljesítenek jól a vizsgált gazdaságok a fentebb már említett pillanatnyi vagy rövidtávú időszakokon kívül.

A kutatás igazolja, hogy a volt Jugoszlávia korábbi tagállamai olyan kitettségű és olyan gazdaságpolitikai, politikai kultúrát hordoznak magukban, amelyek jelenleg alkalmatlanná teszik őket arra, hogy hasonlóan teljesítsenek, mint az államszövetségben. Olyan hibák és hibás kódok épültek be tudat alatt is a rendszerbe, ami miatt mind az önfenntartás, mind pedig a rövid és középtávú stabilitás roppant sebezhető lesz.

5. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

1. Tudományos értékű a volt Jugoszlávia tagállamainak gazdaságpolitikai fejlődését egymással összehasonlító vizsgálata abból a szempontból, hogy az Európai Unióhoz való közeledésük vagy éppen tagságuk fényében miként is alakult Jugoszlávia megalakulásától kezdve gazdaságuk.
2. Az a megközelítés is új, hogy milyen hatások érték ezeket az országokat az államszövetség felbomlása óta, ezzel hogyan néztek szembe és mit tettek vagy nem tettek annak érdekében, hogy Európa felé nyissanak.
3. Új eredmény és a makrogazdasági folyamatok statisztikai elemzése során levonható következtetés, hogy két ország (Horvátország, Szlovénia) képes volt eltartani a teljes államszövetséget. Az önállóvá válást követően eltűnik, megszűnik a védőernyő és bár saját, szuverén döntéseket hoznak, azok attitűdje, hatása, határfoka és meghozataluk módjai, módszerei szoros összhangban vannak a múlttal, a szocialista Jugoszlávia szellemével.
4. Új megállapítás az is, hogy a különböző, az egyes vizsgált országokon kívül keletkező körülmények miként befolyásolják a gazdaság és gazdaságpolitika alakulását. A 2014-es árhullám vagy a jelenleg is zajló migrációs válság, havi szinten több milliárd eurós terhet jelent az érintetteknek. Vannak olyan tényezők is, amelyek függnek az ország gazdasági és politikai állapotától is, ilyenek például a belső berendezkedés, az államhatalom, a kormánnyal szembeni türelem vagy türelmetlenség. Minden volt tagállamban keletkeztek ilyen konfliktusok. Szlovénia esetében az idő előtti kormánybuktatás vagy minisztercsere, Montenegró esetében a prosperáló podgoricai gazdaság azzal teszi tönkre magát, hogy belső ellentétek generálódnak egy olyan piacon és egy olyan országban, ahol két egymást követő év gazdasági növekedése között 5 százalékos különbség van.

5. Új tudományos eredmény a mélyinterjúk összegzéséből levonható következtetések elemzése. Olyan civil szervezetek, döntéshozók és a nemzetközi szervezetek olyan képviselői válaszoltak kérdéseimre, akik a lehető legközelebb állnak a történésekhez és/vagy Ők alakítják azokat olyanná amilyenek.

A migrációs válság során kiderült, hogy az nem csupán pénzügyi terheket ró az országokra, de olyan politikai, külpolitikai helyzetet is előidéz, ami jelenleg – talán a diplomácia óvatossága miatt – egyelőre „csak” hidegháborús állapotokat idéz. Ez különösen veszélyes olyan országok esetében, amelyek történelmi múltjukból eredően komoly ellentéteket hordoznak, és a mai napig területi viták mérgezik kapcsolatukat (Szlovénia, Horvátország). A migrációs válság kihozta ezekből a nemzetekből a talán nem eltemetett, de valahova messze félretett aktív ellenállást a másikkal szemben és ez roppant veszélyes táptalaja a szélsőségeknek, mind politikai, mind kormányzati szinten, mind pedig a gazdasági bizonytalanságnak is.

6. Újszerű következtetés az is, hogy amennyiben a Balkán (és ide most Szlovéniát is kell érteni, ha nem is földrajzi, de történelmi és viselkedési múltja miatt is) nem tud szakítani az egymásra utaltság, a parazita jellegű túlélés metódusával (vagyis, hogy egy teljes államszövetség lóg két másik, őt eltartó államon) valamint nem szakít az évtizedes politikai és gazdasági hagyományokkal, akkor képtelen lesz hosszútávon sikert, sikereket elérni. Az is igazolást nyert, hogy még a túlélés is megnehezül, akár az Unió és az Eurózána tagjáról, egy tagállamról vagy egy társult tagról, tagjelölti státuszban.

6. AZ EREDMÉNYEK GYAKORLATI HASZNOSÍTHATÓSÁGA

A dolgozat tudományos eredményeinek többsége az elméleti alapvetések segítségével elvégzett elemzések és a gyakorlatban szerzett tapasztalatok összegzéséből származik.

A dolgozat eredményei a következő területeken hasznosíthatók:

- A Magyarország déli, dél-nyugati határain elhelyezkedő – az egykori Jugoszláviához tartozó – országok gazdasági-politikai állapotát szükségszerű folyamatosan figyelemmel kísélni, mivel közvetlen geopolitikai hatást gyakorolnak környezetükre.
- A kutatás rámutatott arra, hogy a jogilag történő önállóvá válás nem hozza magával a gazdaságilag megvalósuló önállóságot, így a történelmi tradíciók – rövidtávon - nem hagyhatók figyelmen kívül.
- Az Európai Unióhoz való csatlakozás (Szlovénia, Horvátország) nem hozza meg szükségszerűen a gyors gazdasági fellendülést, különösen akkor nem, folyamatos belpolitikai válságok, ellentmondások kísérik a folyamatot.
- Az unión kívül maradt – de oda igyekvő – egykori tagállamok (Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Macedónia, Koszovó) számára középtávon sem marad más megoldás, mint szövetségeseket találni, miután gazdasági-politikai lehetőségeik az önálló fennmaradást erőteljesen korlátozzák.

7. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK

DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR

Nyilvántartási szám: DEENK/7/2016.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Borbély Tamás
Neptun kód: Q0ITZJ
Doktori Iskola: Kerpely Kálmán Doktori Iskola

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészlet(ek) (1)

1. **Borbély T.:** Gyertyagyújtás előtt : Médiatámogatás a sportban.
In: A felsőoktatás szerepe a sportban, élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak helyzetére és a támogatások hasznosítására : továbbképzés és szakmai konferencia : Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma, 2013. november 7-8. : tanulmánykötet. /, Debreceni Egyetem GTK, Debrecen, 72-77, 2014. ISBN: 9789634737339

Magyar nyelvű tudományos közlemény(ek) hazai folyóiratban (3)

2. **Borbély T., Borbély A.:** Az EUfóriától az Eutanáziáig?
Polgári Szle. 11 (4-6), 525-547, 2015. ISSN: 1786-6553.
3. **Borbély T., Borbély A.:** Horvátország az Európai Unióban.
Gazd. Élet Társad. 1-2, 141-156, 2013. ISSN: 2060-7466.
4. Borbély A., **Borbély T.:** Gazdaság, sportmenedzsment, Olimpia.
Gazd. Élet Társad. 1-2, 136-142, 2012. ISSN: 2060-7466.

Idegen nyelvű tudományos közlemény(ek) hazai folyóiratban (2)

5. **Borbély, T.:** Croatia - the path from Yugoslavia to the EU: Future: success or wash-out?
Agrártud. Közl. 63, 5-8, 2015. ISSN: 1587-1282.
6. **Borbély, T.:** Sports financing in Croatia.
Apstract. 9 (1-2), 31-34, 2015. ISSN: 1789-221X.

További Közlemények

Magyar nyelvű közlemény(ek) hazai folyóiratban (1)

7. Borbély A., **Borbély T.**: A hazai nyugdíjrendszer sajátosságai és jellemzői.
Gazd. Élet Társad. 1-2, 164-175, 2011. ISSN: 2060-7466.

Magyar nyelvű absztrakt kiadvány(ok) (1)

8. Borbély A., **Borbély T.**, Szőnyi J.: Pilléres emlékeim, avagy hány fillér a két pillér?
Mo. Polit. Évkv. 23, 82, 2011. ISSN: 0864-7755.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2016.01.15.

